

การออกแบบผลิตและพัฒนา e-Learning

:: SUTe-Training SUTe-Training SUTe-Training SUTe-Training SUTe-Training SUTe-Training SUTe-Train ::

Analysis

Design

Development

Implementation

Evaluation

Learning Theory

MOODLE1.8

Collaborative

Learning Object

Scorm

Instructional Design

ผลิตโดย

โครงการพัฒนา SUTe-Training

โครงการการศึกษาไร้พรมแดน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

<http://sutonline.sut.ac.th/e-training>

SUTe-Training

ประธานที่ปรึกษา

พศ.ดร.รังสรรค์ วงศ์สรรค์

ทีมงาน

ผู้ดูแลโครงการSUTe-training

ศยามน อินสะอาด

คณะผู้เขียน

ศยามน อินสะอาด

e_training@hotmail.com

ศุภชานันท์ วนภู

supachanuk@g.sut.ac.th

นฤดล ตามพ์สุกรี

darmsugree@hotmail.com

อมรเทพ เทพวิชิต

amorntep@g.sut.ac.th

ออกแบบและผลิตรูปเล่ม

สุกัญญา จารุศิริวัฒนา

ผู้ดูแลระบบ

อรรถเดช ไสสองชั้น

ผู้ประสานงานโครงการ

จิดารัตน์ รายพิมาย

ISBN 978-974-533-616-2

พิมพ์ครั้งที่ 1 ตุลาคม 2550

โรงพิมพ์ไจเซฟ จ.นครราชสีมา โทร. 0-4426-8447-2

โครงการSUTe-Training

โครงการการศึกษาไร้พรมแดน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
เลขที่ 111 อาคารเครื่องมือ 7 ต.สุรนารี อ.เมือง จ.นครราชสีมา 30000

โทร. 0-4422-3099, 0-4422-3108

BORDERLESS EDUCATION PROJECT

:: คำนำ ::

ปัจจุบันโครงการการศึกษาไร้พรมแดนได้พัฒนาระบบการฝึกอบรมออนไลน์ SUTe-Training โดยสร้างสื่อการสอนในลักษณะ Multimedia Base และ Text Base และใช้ Open source Moodle เป็นฐานในการบริหารจัดการการเรียนรู้นับสนุนการสร้างความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งผู้เข้ารับการอบรมสามารถเลือกศึกษาความรู้ผ่าน Web-Training (Online) หรือ CD-Training (Offline) พร้อมคู่มือการใช้งาน ทั้งนี้ผู้เรียนสามารถทบทวนบทเรียน ควบคุมหลักสูตรในการเรียนได้ด้วยตนเอง ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนที่แตกต่างกัน ซึ่งได้พัฒนาและเปิดให้บริการตั้งแต่ปี 2549 โดยได้รับการตอบรับจากยอดสมาชิก กว่า 3,500 คนทั่วประเทศ ซึ่งผลงานได้รับรางวัลด้าน Education Software “SUTe-Training Development Project” จากการประกวดสิ่งประดิษฐ์ ครั้งที่ 1 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี โดยกองทุนนวัตกรรมและ สิ่งประดิษฐ์สมเด็จพระเทพรัตนสุภาฯ สยามบรมราชกุมารี สำหรับหนังสือ “การออกแบบผลิตและพัฒนา e-Learning” เล่มนี้ ประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับ Overview e-Learning, องค์ประกอบหลักใน e-Learning, ระบบบริหารจัดการเรียนการสอน (LMS), การออกแบบและพัฒนาสื่ออิเล็กทรอนิกส์, มาตรฐานการพัฒนาสื่ออิเล็กทรอนิกส์, การออกแบบหน้าจอ, การจัดการสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้นบนเครือข่าย, การประเมินผล e-Learning และแนวโน้ม e-Learning ในอนาคต

ผู้เขียนและคณะได้พยายามถ่ายทอดความรู้จากประสบการณ์การปฏิบัติงาน และจากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร บทความ งานวิจัย ผ่านหนังสือเล่มนี้ เพื่อสะท้อนความรู้ ความคิด และแบ่งปัน ไปยังผู้ที่มีความสนใจในการออกแบบผลิตและพัฒนา e-Learning เพื่อเป็นคู่มือให้แก่ คณาจารย์ บุคลากร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี และผู้สนใจทั่วไป

นอกจากการศึกษาเนื้อหาในคู่มือเล่มนี้แล้ว สามารถศึกษาผ่าน <http://sutonline.sut.ac.th/e-training> ได้ตลอดเวลา

ผู้ดูแลโครงการ SUTe-Training

ตุลาคม 2550

e-Learning

e-Learning

:: Contents ::

CHAPTER 1 Overview e-Learning

What is e-Learning?	2
รูปแบบการนำเสนอเนื้อหา	3
e-Learning ในการเรียนการสอน	4

CHAPTER 2 องค์ประกอบหลักใน e-Learning

ระบบบริหารจัดการการเรียนการสอน (Learning Management System : LMS)	7
เครื่องมือติดต่อสื่อสาร (Communication)	10

CHAPTER 3 ระบบบริหารจัดการเรียนการสอน (LMS)

Overview LMS	25
ระบบบริหารจัดการเรียนการสอน Moodle	26
ข้อดีของ Moodle ที่เหมาะสมกับการนำมาใช้เป็นระบบจัดการเรียนการสอน	29
การใช้งาน Moodle สำหรับผู้สอน	30

CHAPTER 4 การออกแบบและพัฒนาสื่ออิเล็กทรอนิกส์

รูปแบบของการออกแบบระบบการสอน (Instructional System Design Models : ISD)	71
Learning Theory ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการออกแบบ e-Learning	81
Instructional Design for e-Learning	86

CHAPTER 5 มาตรฐานการพัฒนาสื่ออิเล็กทรอนิกส์

มาตรฐาน e-Learning	89
สื่อการสอน Learning Object	92

CHAPTER 6 การออกแบบหน้าจอ

ตัวหนังสือ	103
ภาพกราฟฟิก	108
การใช้สี	113
เสียงประกอบ	122
เสียงเพลง	123
วีดิทัศน์	123

CHAPTER 7 การจัดการสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่าย

หลักการของสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้แบบเปิด Open Learning Environments (OLEs)	127
หลักการของสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ Constructivist Learning Environments (CLEs)	128
หลักการของสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ Situated Learning Environments (SLEs)	129

CHAPTER 8 การประเมินผล e-Learning

แนวคิดพื้นฐานของการประเมินผล	132
ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการประเมินผล	138
รูปแบบและแนวทางการประเมินผล e-Learning	142
อุปสรรคและแนวทางแก้ปัญหการประเมินผล e-Learning	150
กรณีศึกษาการวิจัยและพัฒนา “โปรแกรม Edi-Mo”	153

CHAPTER 9 แนวโน้ม e-Learning ในอนาคต

แนวโน้ม e-Learning ระยะที่ 1	157
แนวโน้ม e-Learning ระยะที่ 2	158
แนวโน้ม e-Learning ระยะที่ 3	158
แนวโน้ม e-Learning ระยะที่ 4	159

บรรณานุกรม	161
------------	-----

ประวัติผู้เขียน	163
-----------------	-----

Overview e-Learning

ปัจจุบันการเรียนการสอน e-Learning กำลังได้รับความนิยมอย่างสูงในการนำมาเป็นเครื่องมือในการจัดการศึกษาของสถาบันการศึกษาทั่วโลก โดยอาจเป็นได้ทั้งสื่อหลักและสื่อเสริมในการเรียนการสอน จากความสามารถอันทรงพลังของระบบบริหารจัดการการเรียนการสอนบนเว็บ ทำให้ e-Learning ได้ถูกนำมาใช้ในการเรียนการสอนอย่างกว้างขวาง และพยายามพัฒนาอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้มีประสิทธิภาพ ได้มีการสร้างมาตรฐาน e-Learning เพื่อให้เนื้อหาบทเรียนที่มีกระจัดกระจายอยู่บนเครือข่าย สามารถถูกจัดเก็บ สืบค้น ใช้ร่วมกันได้อย่างเป็นระบบ และมีรูปแบบเป็นมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งในต่างประเทศได้มีการดำเนินการพัฒนา e-Learning ตามมาตรฐานและสามารถใช้งานร่วมกันได้ แต่สำหรับสถาบันการศึกษาในประเทศไทย ยังไม่ได้จัดระบบความรู้ไว้ด้วยมาตรฐานเดียวกัน ผู้เขียนมองว่าการลงทุนในการพัฒนา e-Learning นั้นค่อนข้างสูง แต่สถาบันการศึกษาจะพัฒนาสร้างเนื้อหาความรู้เพื่อใช้ในกลุ่มของตนในวงแคบ ดังนั้น เพื่อให้เกิดความคุ้มค่า ควรจะมีการใช้งานร่วมกันระหว่างสถาบันการศึกษา เพื่อประโยชน์ในการที่จะเพิ่มจำนวนสถานการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนมากขึ้น ลดเวลาการผลิตเนื้อหา ลดความซ้ำซ้อนในรายวิชาเดียวกันที่ต่างสถาบันจะต้องผลิตสื่อเหมือนกัน ลดต้นทุนที่จะต้องสร้างทุกวิชา หันมาแลกเปลี่ยนเนื้อหาเชื่อมโยงความรู้ระหว่างสถาบัน การศึกษาอันจะนำมาซึ่งความร่วมมือ เป็นเครือข่ายโยงใยที่ใหญ่ในอนาคต แต่การที่จะสามารถเชื่อมโยงใช้งาน e-Learning ร่วมกันได้นั้น จำเป็นจะต้องพัฒนา e-Learning ตามมาตรฐานสากลด้วย ซึ่งผู้เขียนคิดว่าเป็นภาพอนาคตในประเทศไทยที่ควรจะต้องเกิดขึ้น

เดิมการจัดการเรียนการสอนบนเว็บ เรียกว่า Web-Based Instruction (WBI) แต่ต่อมาเมื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ สหรัฐอเมริกา (The National Education Technology Plan, 1996) ต้องการพัฒนารูปแบบการเรียนของ นักเรียนให้เข้ากับศตวรรษที่ 21 การพัฒนาระบบการเรียนรู้นี้จึงมีการนำเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต มาช่วยเสริมอย่างเป็นจริงเป็นจัง รวมไปถึงเทคโนโลยีโครงสร้างพื้นฐานด้านอินเทอร์เน็ต มีความสามารถมากขึ้น ก่อให้เกิดการพัฒนาสื่อในรูปแบบ Multimedia เพื่อเพิ่มความน่าสนใจให้แก่บทเรียน และได้เรียกใหม่ว่า e-Learning ซึ่งได้เข้ามามีบทบาทด้านการจัดการเรียนการสอนผ่านเครือข่าย โดยอาศัยเทคโนโลยีเว็บที่มีประสิทธิภาพสูง มีระบบบริหารจัดการเรียนการสอนที่เรียกว่า Learning Management System (LMS) อันเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับ ผู้สอน ผู้เรียน และผู้ดูแลระบบ มีระบบการจัดการรายวิชา ระบบการจัดการสร้างเนื้อหา และระบบบริหารจัดการผู้เรียน นอกจากนี้ ยังเป็นช่องทางสื่อ อิเล็กทรอนิกส์ที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชา ข้อมูลสารสนเทศ ที่ผู้สอน ถ่ายทอดความรู้ไปสู่ผู้เรียน

1. What is e-Learning?

Marc, Rosenberg, J. (2001) นิยามความหมายของ e-Learning ว่าเป็นรูปแบบ การจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต เพื่อถ่ายทอดเนื้อหาหรือความรู้ การจัดการเรียนการสอนด้วยอิเล็กทรอนิกส์ประกอบสำคัญ ได้แก่ การใช้ความสามารถของ เครือข่ายคอมพิวเตอร์ในการจัดการเรียนการสอน ใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีของ อินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือและสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนหลากหลายรูปแบบ

Clank, Ruth, Colvin. and Mayer, Richard, E. (2003) นิยามความหมาย ของอิเล็กทรอนิกส์ว่าเป็น การเรียนการสอนโดยใช้คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต อินทราเน็ตเป็น ช่องทางในการถ่ายทอด มีคุณลักษณะสำคัญคือบทเรียนมีเนื้อหาที่สัมพันธ์กับจุดประสงค์ การเรียนใช้เทคนิควิธีการสอนเพื่อช่วยทำให้เกิดการเรียนรู้ ได้แก่ การใช้ตัวอย่าง แบบฝึกหัด ใช้สื่อการสอนเป็นมัลติมีเดียเพื่อนำเสนอเนื้อหา และเป็นการสร้างความรู้ทักษะใหม่ให้แก่ผู้เรียน หรือเพิ่มความสามารถให้แก่องค์กร สอดคล้องกับเป้าหมายของผู้เรียนหรือองค์กร ที่ต้องการ

ถนอมพร เลาหจรัสแสง กล่าวว่าการเรียนทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือ e-Learning รูปแบบ การเรียนการสอน ซึ่งใช้การถ่ายทอดเนื้อหา (delivery methods) ผ่านทางอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์

ไม่ว่าจะเป็นคอมพิวเตอร์ เครือข่ายอินเทอร์เน็ต อินทราเน็ต เอ็กสทราเน็ต หรือทางสัญญาณโทรศัพท์ หรือสัญญาณดาวเทียม และใช้รูปแบบการนำเสนอเนื้อหาสารสนเทศในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งอาจอยู่ในรูปแบบการเรียนที่เราคุ้นเคยกันมาพอสมควร เช่น คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (Computer-Assisted Instruction) การสอนบนเว็บ (Web-Based Instruction) การเรียนออนไลน์ (On-line Learning) การเรียนทางไกลผ่านดาวเทียม หรืออาจอยู่ในลักษณะที่ยังไม่ค่อยเป็นที่แพร่หลายนัก เช่น การเรียนจากวิดีโอทัศน์ตามอัธยาศัย (Video On-Demand) เป็นต้น

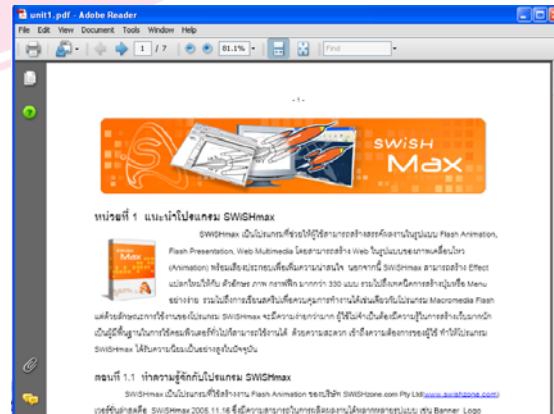
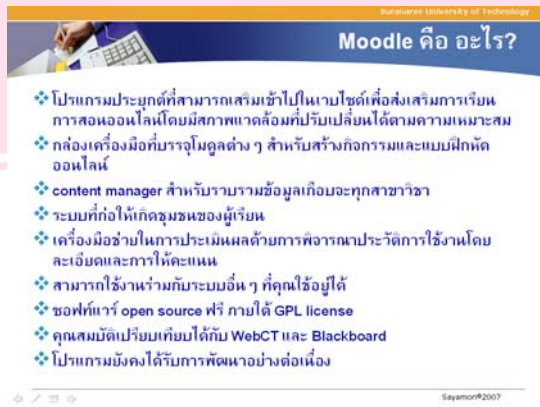
นิยาม e-Learning นั้น จำเป็นต้องทำความเข้าใจให้ชัดเจนว่า e-Learning ไม่ใช่เพียงแค่การสอนในลักษณะเดิม ๆ และนำเอกสารการสอนมาแปลงให้อยู่ในรูปดิจิทัล และนำไปวางไว้บนเว็บ หรือระบบบริหารจัดการการเรียนรู้เท่านั้น แต่ครอบคลุมถึงกระบวนการในการเรียนการสอน การอบรมที่ใช้เครื่องมือทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นทางการเรียนรู้ (flexible learning) สนับสนุนการเรียนรู้ในลักษณะที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (learner-centered) และการเรียนในลักษณะตลอดชีวิต (life-long learning) ซึ่งอาศัยการเปลี่ยนแปลงด้านกระบวนการทัศน์ (paradigm shift) ของทั้งกระบวนการในการเรียนการสอนด้วย นอกจากนี้ e-Learning ไม่จำเป็นต้องเป็นการเรียนทางไกลเสมอ คณาจารย์สามารถนำไปใช้ในลักษณะการผสมผสาน (blended) กับการสอนในชั้นเรียนได้

จากความหมายข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า e-Learning คือ สื่อการเรียนการสอนอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งในรูปแบบ Online และ Offline เป็นสื่อที่ถ่ายทอดความรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้นั่นเอง แต่ส่วนใหญ่เมื่อเราพูดถึง e-Learning เรามักเข้าใจถึงระบบการเรียนการสอนบนเครือข่ายมากกว่า

2. รูปแบบการนำเสนอเนื้อหา

e-Learning มีรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาได้หลายแบบ ดังนี้

2.1 การนำเสนอเนื้อหาโดยใช้ตัวอักษร ข้อความ ภาพประกอบ เป็นหลัก ตัวอย่างโปรแกรมในการผลิต เช่น Acrobat Professional, Macromedia Dreamweaver, PowerPoint โดยจะเป็นไฟล์ PDF, html, และ ppt ที่ใช้บนเว็บ

ภาพแสดงการนำเสนอเนื้อหาโดยใช้ตัวอักษรและภาพประกอบ

2.2 การนำเสนอเนื้อหาโดยใช้สื่อประสม (Multimedia) ประกอบด้วย ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เสียง เป็นหลัก ตัวอย่างโปรแกรมที่ใช้ในการผลิต ได้แก่ Macromedia Flash, SWiSHMax และโปรแกรมเรียกดูเนื้อหา คือ โปรแกรม Macromedia Flash Player เป็นต้น

ภาพแสดงการนำเสนอเนื้อหาโดยใช้สื่อประสม

3. e-Learning ในการเรียนการสอน

จากที่ได้สำรวจสื่อการเรียนรู้ e-learning ของสถาบันต่าง ๆ ในปัจจุบัน สามารถแบ่งได้ 2 ระดับ ดังนี้

3.1 สื่อเสริม (Supplementary) เป็นสื่อที่ใช้ประกอบในการเรียนการสอน นอกเหนือจากการเรียนในชั้นเรียนปกติ ผู้สอนสามารถใช้สื่อ e-learning เป็นช่องทางในการ

ขยายความรู้ให้แก่ผู้เรียนโดยจัดให้มีแหล่งความรู้ แหล่งค้นคว้าข้อมูลไว้บนเว็บรายวิชาและมอบหมายงานให้ผู้เรียนเข้าไปศึกษาเพิ่มเติม เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้เรียนด้วยกัน หรือได้รับความรู้ใหม่เพิ่มเติม สถาบันการศึกษาที่เป็นมหาวิทยาลัยในระบบส่วนใหญ่จะใช้ e-learning เป็นเพียงสื่อเสริมเท่านั้น และส่วนใหญ่จะเป็นวิชาพื้นฐานในระดับปริญญาตรี

3.2 สื่อหลัก (Comprehensive Replacement) เป็นสื่อใช้แทนการบรรยายของครูในชั้นเรียน โดยพัฒนาเนื้อหาหลักสูตรรายวิชาทั้งหมดให้มีความสมบูรณ์จบในตัวเองเป็นเนื้อหาออนไลน์ที่มีการออกแบบให้ใกล้เคียงกับครูผู้สอนมากที่สุด เพื่อใช้ทดแทนการสอนของครู สถาบันการศึกษาที่มีการใช้ e-learning เป็นสื่อหลัก ได้แก่ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญที่ได้เปิดระบบการเรียนการสอนทางไกลผ่านอินเทอร์เน็ตในระดับปริญญาโท และปริญญาเอก (<http://www.elearning.au.edu/>)

นอกจากสื่อแล้วควรมีวิธีการที่จะช่วยส่งเสริมผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่าย การเรียนแบบร่วมมือ เป็นต้น

ภาพหน้าเว็บไซต์ SUTe-Learning
(<http://sutonline.sut.ac.th>)

